

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CXVIII. De merito quod est effectus gratiæ cooperantis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

aturalis: quoniam ex eo qd etiam propria dispositio ad formā ex-
cedit facultatē naturalis motui talis potētiē, sequitur qd potē-
tia ad talem formam sit supra potētiā naturalem illius: ex eo
autem quod illa dispositio educibilis est de potētia propria
quandam naturalitatem habet. Et hoc modo potētia animæ ad

gratiam est quodam-
modo naturalis, pro
quāto actus liberi ar-
bitri, quo præparatur
ad gratiam, educitur
de potētia naturali
lib. arb. Est autem su-
pernaturalis, p. quan-
to actus ille ut dispo-
situs ad gratiam, a so-
la gratia Dei mo-
tione esse potest. Et
forma ipsa, s. gratia
supremi ordinis est
super totam naturæ
ordinem, ut in præce-
denti art. ad secundū
habes. Et quia me-
ditum nunc hoc, nunc
illud idem extrin-
sicum, ideo potētia animæ
ad gratiam quodq;
naturalis, quandoque
nō naturalis, sed obe-
dientialis, aut super-
naturalis vocat Sim-
plicitet autem nō est
naturalis, quoniam ad
res supremi ordinis
est: sed deficit a rōne
miraculi iustificatio,
propter illud natura-
litatis, quod est in ani-
ma, præcipue a theo-
logo considerata, qui
quoniam De^o ab ini-
tio instituit creaturā
rationalem ad hunc
supremum ordinem
elevandam per sua et
opera, ideo ut natu-
rale hoc accipit, qd
non acciperet, si De^o
solum naturalem or-
dinem rerum crea-
set, ac instituisset. Et
per hoc patet respon-
sio ad primum du-
bium.

¶ Ad secundum dici-
tur, qd inter mortuū,
seu cæcum & impiū,
hoc interest, quod in
impio est velut potē-
tia occupata sub alte-
ro contrario, sicut po-
tens calefieri actu fri-
gidum existens: in
mortuo autem, aut
cæco non est potē-
tia sub altero contra-
rio, sed omnino non est potētia: quia de privatione ad habitū
non est regressus, nisi per resolutionem ad primum. Vnde obie-
ctio nihil obstat, quia de potētia propinqua est sermo, quāvis
occupata, nō de potētia remota per resolutionem ad ultimū.

¶ Ad tertium demū dubium dicitur, qd duplex ordo est hic cōsi-
derandus. s. ordo meritorum nostrorum secundum iustitiam, &
ordo causandi. Si attendimus ad ordinem iustitiæ, sic præter re-
rum ordinē sit iustificatio impiū, in tantū ut in præcedenti art. di-
ctum sit, qd plus excedit donum græ proportionaliter impiū, qd
donum glorię iustum: & iuxta hunc ordinem author loquitur in
libro contra Gent. in loco allegato. Si autem consideretur ordo
causandi iustificationem ipsam, sic ut in litera dicitur, quandoq;
sit secundum consuetum cursum causandi ipsam, quandoq; su-
pra ipsam: & iuxta hunc ordinem locutus est hic author. Et quia
ratio miraculi attendit iuxta superexcessum ordinis causandi, &
non iuxta superexcessum ordinis iustitię tantū, ideo hic nō gatur
esse miraculum iustificationem impiū, quod tamen conceditur de
illuminatione cæci, quia ordo causandi ibi mutatur.

¶ Ad tertium dicendū, qd
non quicunq; res naturalis mo-
uetur cōtra suam inclinationē,
est opus miraculosum, alioquin
miraculosum esset, quod aqua
caleficeret, vel qd lapis sursū proj-
ceretur: sed quandoque hoc fit
præter ordinem proprię causę,
quæ nata est facere hoc. Iustifi-
care autem impiū nulla alia
causa potest nisi Deus, sicut nec
aquam calefacere nisi ignis: &
iō iustificatio impiū Deo quan-
tum ad hoc, nō est miraculosa.

AD TERTIUM dicendum, qd
sapientiam & scientiam homo
natus est acquirere a Deo per
proprium ingenium & studiū.
& ideo quando præter hūc mo-
dum homo sapiens, uel sciens
efficitur, est miraculosum: sed
gratiam iustificantem nō est ho-
mo natus acquirere per suam
operationem, sed Deo operan-
te, unde non est simile.

QVAESTIO CXIII.

*De merito, quod est effectus gratiæ
cooperantis, in detem ar-
ticulos diuisa.*

DEINDE considerandū
est de merito, quod est
effectus græ cooperantis.

Et circa hoc quærunr decē.

¶ Primo, vtrum homo possit ali-
quid mereri a Deo.

¶ Secundo, vtrum aliquis sine
gratia possit mereri vitam æter-
nam.

bitio autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

¶ Tertio, vtrum aliquis per gra-
tiam possit mereri uitam æter-
nam ex condigno.

¶ Quarto, vtrum gratia sit prin-
cipium merendi mediante cha-
ritate meritaliter.

¶ Quinto, vtrum homo possit
sibi mereri primam gratiam.

¶ Sexto, vtrum homo possit cā-
mereri alij.

¶ Septimo, vtrum possit sibi ali-
quis mereri reparationem post
lapsum.

¶ Octauo, vtrum possit sibi ali-
quis mereri augmentum gratiæ,
uel charitatis.

¶ Nono, vtrum possit sibi mē-
ri finalem perseverantiam.

¶ Decimo, vtrum bona tempo-
ralia cadant sub merito.

Super Quæstionis 114. Articulum primum

¶ In tit. primi art. q. 114. & vltimæ a dicitur tres
modos mereri, scilicet a Deo. Nam sermo est de homine
homine adoptato in filium Dei, non de homine naturali

¶ Tertio, vtrum aliquis per gra-
tiam possit mereri uitam æter-
nam ex condigno.

¶ Quarto, vtrum gratia sit prin-
cipium merendi mediante cha-
ritate meritaliter.

¶ Quinto, vtrum homo possit
sibi mereri primam gratiam.

¶ Sexto, vtrum homo possit cā-
mereri alij.

¶ Septimo, vtrum possit sibi ali-
quis mereri reparationem post
lapsum.

¶ Octauo, vtrum possit sibi ali-
quis mereri augmentum gratiæ,
uel charitatis.

¶ Nono, vtrum possit sibi mē-
ri finalem perseverantiam.

¶ Decimo, vtrum bona tempo-
ralia cadant sub merito.

ARTICVLVS PRIMVS.

*Vtrum homo possit aliquid
mereri a Deo.*

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur quod homo non
possit aliquid mereri a Deo. Nul-
lus enim videtur mercedē mere-
ri ex hoc, qd reddat alteri quod
debet, sed p. omnia bona que fa-
cimus, nō possumus sufficere
recompenfare Deo quod debe-
mus, ut etiam Philosoph. dicit in 8.
Eth. vnde & Luc. 17. dicitur, Cū
oia que præcepta sunt feceritis,
dicite, serui inutiles sumus, qd
debiuimus facere, fecimus. ergo
hō nō pot. aliquid mereri a Deo.

¶ 2. Præ. Ex eo quod aliq; sibi
p. ficit, nihil uidet mereri apud
eū cui nihil proficit: sed homo
bene operando sibi p. ficit, vel al-
teri homini, non autē Deo. dicitur
enim Iob 35. Si iuste egeris,
meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

¶ 2. Præ. Ex eo quod aliq; sibi
p. ficit, nihil uidet mereri apud
eū cui nihil proficit: sed homo
bene operando sibi p. ficit, vel al-
teri homini, non autē Deo. dicitur
enim Iob 35. Si iuste egeris,

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

meriti autem meriti, & redditiō mercedis, actus ad
secundum æqualitatem rei ad rem, sicut meriti ad
& conuersio: ideo ad rationem meriti ex gratia ratio-
nis non sufficit, plus nanque ad rationem meriti
iusti & debiti ratio sine libero arbitrio in rebus
que est aquilæ nature, ut habeat rostrum: hominū
manus, & gaudibus & leuibus, ut sint in locis
sexu ut iungatur masculo, &c. & hęc sunt de
ad rationem meriti exiguntur noluntarij: nullus
tur, aut demeretur naturalibus, uel inuitis passio-
dentibus. Et quoniam iustum inter duos est, & ad
uersimode, & uoluntarium, nisi ad aliquem alterum
nullum alterum respicit: ideo ratio meriti ex ratione
tari & ordinis ad alterum integrari dicitur in litera
arb. inuentum concluditur. Et quoniam in spe ad
Deo quo modo est, & redditor meritis debitor
bitor alicuius debitor est, & Deus nulli potest

idcirco fecit in rebus naturalibus Deus dando manus homini, marem s. minax &c. dar debira rebus ex ordinatione sua, scilicet ipsius Dei, ac per hoc quasi sibi ipsi soluit debitum, & sic ibi est ratio iusti, vt in secundo contra Gentil. cap. 29. habes diffinita in redditione mercedis debita merito humano Deus non aliter potest constituere debitor, nisi pro quanto ab ipso meretur.

Deo prelatio dicitur ordinatus actus ille ad consequendum mercedem illam: sic enim Deus constituit debitor sibi ipsi, & reddendo nobis mercedem, suam factorem ordinationi. Vide & pater familiaris reddimus mercedem operari vinee, prius conduxit eos conuentione, vel promissione facta de mercede per scriptum. Propter quod in littera auctor rationem meriti humani impossibile esse constituit, nisi ex praordinatione diuina, ex qua meritorius actus habet, quod respiciat Deum vt debitorem.

In eodem articulo, circa rationem iusti inueniam in merito hominis apud Deum, aduerte quod meriti tale vitra respectus, quos habet ad hominem merentem, & Deum vt praordinantem, habet duos alios, alterum ad mercedem alterum ad redditionem mercedis. Et quidem si comparatur meriti hominis ad Deum, nunquam inuenitur iustum simpliciter, vt in littera dicitur. Sed si comparatur meriti hominis ad mercedem debitam secundum se, sic non inuenitur inueniri iustum simpliciter: quoniam non inuenitur equiualens merito reddendo, & ordinari a Deo actum meriti tanti valoris ad aequalitatem premium. Et quoniam merces reddenda a Deo, quantumcumque secundum se sit aequalitatem merito, vt tamen redditur a Deo, excedit meriti hominis, cuius ad Deum non potest esse aequalitas simpliciter in aliquo: ideo simpliciter hominis ad Deum non potest esse meriti hominis simpliciter, sed secundum propor-

tionem, vt in littera dicitur: quamuis hominis ad ipsam mercedem absolute possit esse meritum simpliciter, sicut & iustum. In eodem primo articulo, circa ordinationem diuinam concurrerem ad rationem meriti apud Deum, dubium occurrit, An talis praordinatio diuina fiat vniuersaliter per communicatum principium operis meritorii, an ratio meritorii quandoque fiat per solam diuinam ordinationem actus ad tale premium. Sed quoniam in articulo tertio res haec in specialia de merito vitra aeterna discutenda est, ideo sic fit pronunc scire dubitare, & notare, quod id dicitur esse merces reddenda a Deo nostro merito, ad quod consequendum Deus dedit nobis virtutem operatiuam liberam.

In eodem primo articulo, aduerte No uitie, quod praordinationem diuinam nostri actus in ratione meritorii nec ab ipso Deo, nec ab alio retributore oportet fortiri illam mercedem, vt patet in eo qui aliquanto tempore perueuerans in bono, obicem ponit premio ante retributionis tempus. Et ratio est, quia non omnis praordinatio est praordinatio praedestinationis, quae effectum infallibiliter consequitur: sed aliqua praordinatio est prouidentia, non euentus, sed causa. & propterea mater benemerita de filio, quandoque mercedem honoris debita a filio, nec ab ipso filio fortitur, nec a Deo, qui praordinauit matri benemerita talem honorem deberi, fit vt filius honorem huiusmodi impendat. Et ex eadem radice euenit, vt Iudas post multa merita vitra aeterna, non consequens fuerat eam: nihil enim ex huiusmodi euentibus diuinam ordinationi deperit.

Super Questionis centesima decime quartae Articulum secundum. In articulo 2. eiusdem quest. dubium occurrit de superfluitate: quia auctor in quest. 109. eundem articulum mouit.

quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? ergo homo non potest aliquid a Deo mereri.

¶ 3 Præter. Quicumque apud aliquem aliquid meretur, constituit eum sibi debitorem. debitum. n. est, vt aliquis merenti mercedem repēdat: sed Deus nulli est debitor. vnde dicitur Ro. 10. Quis prior dedit ei, & retribuetur ei? ergo nullus a Deo potest aliquid mereri.

SED CONTRA est, quod dicitur Ier. 31. Est merces operi tuo: sed merces dicitur, quod pro merito redditur. ergo uidetur quod homo possit a Deo mereri.

RESPON. Dicendum, quod meritum, & merces ad idem referuntur. Id enim merces dicitur, quod alicui recompenatur pro retributione operis, uel laboris, quasi quoddam pretium ipsius. Vnde sicut reddere iustum pretium pro re accepta ab aliquo, est actus iustitiae: ita etiam recompenare mercedem operis, uel laboris, est actus iustitiae. Iustitia autem aequalitas quadam est, ut patet per Philosophum in 5. Ethic. & ideo simpliciter est iustitia inter eos, quorum est simpliciter equalitas: eorum vero quorum non est simpliciter aequalitas, non est simpliciter iustitia, sed quidam iustitiae modus potest esse: sicut dicitur quoddam ius paternum, siue dominarium, vt in eodem li. Philosophus dicit. & pp hoc in his, in quibus est simpliciter iustum, est et simpliciter ratio meriti, & mercedis. In quibus autem est secundum quid iustum, & non simpliciter, in his etiam non simpliciter est ratio meriti, sed secundum quid, in quantum saluatur ibi iustitiae ratio: sic enim & filius meret aliquid a patre, & seruus a domino. Manifestum est autem, quod inter Deum & hominem est maxima inequalitas (in infinitum enim distat) & totum quod est hominis bonum, est a Deo: vnde non potest hominis a Deo esse iustitia secundum absolute aequalitatem, sed secundum proportionem quandam, in quantum scilicet vterque operatur secundum modum suum. Modus autem & mensura humanae virtutis homini est a Deo: & ideo meritum hominis apud Deum esse non potest, nisi secundum praesuppositionem diuinæ ordinationis, ita scilicet ut id homo consequatur a Deo per suam operationem, quasi mercedem, ad quod Deus ei virtutem operandi deputauit: sicut etiam res naturales hoc consequuntur per proprios motus & operationes, ad quod a Deo sunt ordinatae, differenter tamen: quia creatura rationalis seipsam mouet ad agendum per liberum arbitrium, unde sua actio habet rationem meriti, quod non est in aliis creaturis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod homo in quantum propria uoluntate facit illud quod debet, meretur: alioquin actus iustitiae, quo quis reddit debiti, non esset meritorius.

AD SECUNDUM dicendum, quod Deus ex bonis nostris non querit utilitatem, sed gloriam, id est, manifestationem suae bonitatis, quod etiam ex suis operibus querit. Ex hoc autem quod eum colimus, nihil ei accrescit, sed nobis: & ideo meremur aliquid a Deo, non quasi ex nostris operibus aliquid ei accrescat, sed in quantum propter eius gloriam operamur.

AD TERTIUM dicendum, quod actio nostra non habet rationem meriti, nisi ex praesuppositione diuinæ ordinationis, non sequitur quod Deus efficiat simpliciter debitor nobis sed sibi ipsi, in quantum debitum est, ut sua ordinatione impleatur.

ARTICVLVS II. Vtrum aliquis sine gratia possit mereri uitam aeternam.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod aliquis sine gratia possit mereri uitam aeternam. Illud enim homo a Deo meretur, ad quod diuinitus ordinatur, sicut dictum est: sed homo secundum suam naturam ordinatur ad beatitudinem sicut ad finem, unde etiam naturaliter appetit esse beatus. ergo homo per sua naturalia absque gratia mereri potest beatitudinem, quae est uita aeterna.

¶ 2 Præter. Idem opus quanto est minus debitum, tanto est magis meritorium: sed minus debitum est bonum, quod fit ab eo qui minoribus beneficiis est praeventus. Cum igitur ille, qui habet solum bona naturalia, minor beneficia sit consecutus a Deo, quam ille qui cum naturalibus

principium operis meritorii, an ratio meritorii quandoque fiat per solam diuinam ordinationem actus ad tale premium.

¶ In eodem primo articulo, aduerte No uitie, quod praordinationem diuinam nostri actus in ratione meritorii nec ab ipso Deo, nec ab alio retributore oportet fortiri illam mercedem, vt patet in eo qui aliquanto tempore perueuerans in bono, obicem ponit premio ante retributionis tempus.

Et ratio est, quia non omnis praordinatio est praordinatio praedestinationis, quae effectum infallibiliter consequitur: sed aliqua praordinatio est prouidentia, non euentus, sed causa.

& propterea mater benemerita de filio, quandoque mercedem honoris debita a filio, nec ab ipso filio fortitur, nec a Deo, qui praordinauit matri benemerita talem honorem deberi, fit vt filius honorem huiusmodi impendat.

Et ex eadem radice euenit, vt Iudas post multa merita vitra aeterna, non consequens fuerat eam: nihil enim ex huiusmodi euentibus diuinam ordinationi deperit.

Super Questionis centesima decime quartae Articulum secundum.

In articulo 2. eiusdem quest. dubium occurrit de superfluitate: quia auctor in quest. 109. eundem articulum mouit.

LL ¶ Ad

Sup. q. 109. artic. 1. & 10. cis ibid. inducis.

art. 1. huius quest.

Ad hoc dicitur, quod non inconuenit diuersis rationibus in diuersis locis eandem questionem mouere, vt vnusquisque tractatus integer fiat. Hec ergo questio de merito uitę eternę per gratiam, potest dupliciter occurrere. Primo, de merito huiusmodi, vt habet rationem finis respectu gratię. Et sic spectat ad questio, de necessitate gratię, quę est necessitas ex suppositione, scilicet ad habendum tale quid, quę uocatur necessitas finis. Et hoc modo superius hec questio integrat tractatum de necessitate gratię.

Secundo de merito huiusmodi, vt habet ratione effectus respectu gratię. Et sic hic tractatur ad integritatem tractatus de secundo effectus gratię, quod est meritum, vt patet & ex initio tractatus huius, & precedentis questionis.

In eodem articulo secundo, aduerte, quod quia nec ex tit. artic. nec ex ratione allata in litera habetur, quod hic sit sermo de potentia Dei absoluta, sed titulus est de potentia meritoria uitę eternę, an sit propria gratię, ita quod ipsa sola hoc possit inter creatas naturas: hoc est enim quere, an sine gratię &c. Ratio quoque literę super diuina prouidentia, quę statuit actum non ordinari ad aliquid excedens proportionem virtutis, quę est principium actus, fundatur: ideo ex hoc loco nullus sumat esse doctrinam auctoris, quod homo sine gratię habituali dono per diuinam potentiam non possit mereri uitam eternam. Dicit forte quispiam, non esse contra auctoris doctrinam, quod homo ex gratuita Dei ordinatione absque habituali dono mereatur per actum liberi arbitrii, puta, opera pietatis, uitam eternam.

In responsione ad tertium eiusdem articuli dubium occurrit circa illud, scilicet, quod homo non potest mereri ab alio homine quem prius offendit, nisi ei satisfaciens reconcilietur. Videtur enim hoc falsum: nam potest quis operari pro eo quem offendit, ante reconciliationem sic,

q. 109, art. 2.

q. 71, arti. 6. & q. 73. & 87. & q. 113, art. 2.

vt constituat eundem sibi debitorem ad reddendum vt patet si ponamus Ioannem offendisse Petrum vel rapina, & postmodum videns eundem Petrum sum ab inimicis ad mortem, libere illum periculo suum exponens pro hoc. conitatur nanque quod tunc meretur de prius offendente non reconciliato. Præterea potest fieri quod opus quem offendit tunc, vt maneat merere, non ab eo ablatum, sed per alium, vt cum centum perituri de futuro deesse proprie certam. Ad hoc breuiter, quod & finitum non potest, vt, cum peritura intelligitur, vt in cilijs, sicut in merito. Nam in merito, vt sic dicitur, non potest fieri, nisi per dominum eius, quod Apostolus signanter exprimit dicens. Quis prior dedit ei, & retribuetur illi. Sed ab homine potest quis mereri antequam ab eo acceperit, per id quod accepit a Deo. Sed quantum ad secundam rationem sumptam ex impedimento peccati, simile est de homine, & de Deo: quia etiam homo ab alio mereri non potest, quem offendit prius, nisi ei satisfaciens reconcilietur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Deus ordinauit humanam naturam ad finem uitę eternę consequendum non propria uirtute, sed per auxilium gratię. Et hoc modo eius actus potest esse meritorius uitę eternę.

AD SECUNDVM dicendum, quod homo sine gratia non potest habere æquale opus operi, quod ex gratia procedit: quia quanto est perfectius principium actionis, tanto est perfectior actio. Sequeretur autem ratio supposita æqualitate operationis utrobique.

AD TERTIVM dicendum, quod quantum ad primam rationem inductam dissimiliter se habet in Deo, & in homine. nam homo uirtutem benefaciendi habet a Deo, non autem ab homine: & ideo a Deo non potest homo aliquid mereri, nisi per donum eius, quod Apostolus signanter exprimit dicens. Quis prior dedit ei, & retribuetur illi. Sed ab homine potest quis mereri antequam ab eo acceperit, per id quod accepit a Deo. Sed quantum ad secundam rationem sumptam ex impedimento peccati, simile est de homine, & de Deo: quia etiam homo ab alio mereri non potest, quem offendit prius, nisi ei satisfaciens reconcilietur.

ARTICVLVS III. Vtrum homo in gratia constitutus possit mereri uitam eternam ex condigno.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod homo in gratia constitutus non possit mereri uitam eternam ex condigno. Dicunt enim Aposto. ad Rom. 8. Non sunt condignę passionis huius temporis ad futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis: sed inter alia opera meritoria maxime uidentur esse meritoria sanctorum passionis. ergo nulla opera hominum sunt meritoria uitę eternę ex condigno.

¶ 2 Præter. Super illud Ro. 6. Gratia Dei, uitę eternę dicitur * gl. Possit recte dicere, Stipendiū iustitię uitę eternę: sed maluit dicere, Grā Dei, uitę eternę, ut intelligeret remus Deū ad eternā uitā pro sua miseratione nos perducere, nō meritis nostris: sed id quod ex condigno quis meretur, non

con
qu
de
q
r
fur
na
Spi
ca
ta
ta
da
mer
Spi
mi
me
per
mo
ci
li
hud
fons
in vi
Et i
qu
ciu
qu
ex
que
la
prox
sup
non
ordin
tra
cau
non
tradit
¶ Co
anem
tus in
taun
quar
quod
a gra
mori
vitz
opor
hoc,
manu
epu
ordin
conle
tam
tal
o
accep
comp
nem
digno
¶ A
mo fi
solu
ti esse
ad be
quere
posse
ratus
re be
ergo
¶ Sec
iustit
merito
ex sui
¶ Sed
heret
qui est
torū
pōt co
Cum
tema
¶ Ad
admit
gloria
men
non pr

condigno, est meriti sic, ut secundum iustitiam sibi debeat, ita quod inultum esset non reddi mercedem merito ex condigno. Unde & nomen accepit ab aequa dignitate meriti ad mercedem.

In corpore articuli, aduerte quod illa duo scilicet motio Spiritus sancti & gratia, non sunt duae disperatae causae meriti, sed sunt causae subordinatae: motio quidem Spiritus sancti est actio causa prima, & gratia vero causa secunda operis inquantum meritorii. Mouet enim Spiritus sanctus hominem ad merendum mediante gratia, propter quod litera de motione Spiritus sancti loquens, asserit illud Ioan. 4. Fit in eo fons aquae salientis in vitam aeternam. Et merendi author, quod quia opus elicitur a gratia, habet quod sit meritorium ex condigno ex vera que sui propria causa, scilicet prima, & proxima. Nec altera superflua: quoniam non sunt eiusdem ordinis. Et contra prima quidem causae sufficientiam non occurrunt contradictores.

Contra secundam autem occurrit Scotus in primo sententiarum distinctio. 17. quae. 1. tenens, quod actus elicitus a gratia non est meritorium simpliciter vite aeternae, sed oportet quod ultra hoc, quod sit informatus gratia, sit acceptus Deo, id est, ordinatus a Deo ad consequendam vitam aeternam: & in tali ordinatione seu acceptione passiva, compleri dicit rationem meriti ex condigno.

Arguitque primo sic. Si actus ex se solus in se ipso agens sit effectus ordinatus ad beatitudinem, sequeretur quod Deus non posset ei, qui sic operatus est, non retribuere beatitudinem, nisi iniuste eam subtrahendo: hoc est falsum, ergo talis ordo est ex sola voluntate diuina.

Secundo sic. Praemium semper est maius bonum merito: & iustitia stricta, non reddit melius pro minus bono. ergo actus meritorius non est dignus tali praemio ex bonitate quam habet ex suis principiis.

Sed haec facile soluntur. Nam ad primum dicitur, quod iniuste subtraheretur merces tunc debito ei, qui operatus est ex gratia: & Deus, qui est debitor simpliciter, quod ordinatus non per superadditam ordinationem, (ut Scotus putat) sed per ipsam gratiam eius actum esse meritorium ex hoc ipso solo quod est a gratia, quod est talis natura, sicut non potest contra se ipsum facere, ita non potest subtrahere mercedem.

Cum quo in statu potestiam beatorum omnes annihilare de potentia absoluta: sed hoc est extra questionem praesentem.

Ad secundum dicitur, quod liberalitas diuina remunerans supra meritum non adimit merito vim suam. Ex hoc nanque, quod Deus actui merenti gloriam ut unum, reddit gloriam ut duo, non adimit actui illi, qui merentur in iustitiam suam gloriam, ut unum. Vnde ratio illa non probat, quod actus non sit meritorius: sed hoc, quod non sit merito-

rius totius praemij, quod dat Deus, supposita tali liberalitate. Et tu habes in litera pro doctrina S. Thomae, auctoritatem Apostoli, Si filii, haeredes &c. ubi potest fundare rationem: quia filio obediens, & ut filio operanti debetur haereditas paterna ex solo ipso iure stricto, ita quod non nisi iniuste potest priuari: sed sola gratia constituit filios Dei, seclusa quacunque ordinatione, ergo. Superflua quoque est superaddita ordinatione illa, quae quicquid per illam fit, saluatur melius per motionem Spiritus sancti mediante gratia. Vtilificat quoque gratiam positione illa, dum ei proprium opus subtrahitur. meritum, & nos non posse per gratiam mereri, nisi dispositiue ponit: quae omnia aliena a theologia reali sunt. Et tu potest scire hanc esse veram mentem authoris ex doctrina eius in quod 2. superius, ubi ostensum est, quod actus humanus ex hoc quod est bonus, vel malus moraliter, habet rationem meriti, vel demeriti, et apud Deum. Ex hoc nanque, sequitur, quod ex hoc ipso quod actus est bonus, est ordinatus a Deo ad praemium: & hoc, ut ibi dicitur, quantum est ex ratione actus, nec oportet aliam ordinationem superaddere.

In eodem articulo dubium occurrit, Quo pacto possit homo per gratiam mereri ex condigno vitam aeternam, cum inter Deum & creaturam quamcumque, multo minus quam inter patrem & filium possit esse iustum simpliciter.

Constat enim quod homo in gratia, creatura pura est, & filius adoptiuus non plus iustus fitur apud patrem, quam filius simpliciter: mereri autem ex condigno, ad iustum simpliciter spectat.

Ad hoc dicitur, quod opus meritorium ex gratia, & Spiritu sancto procedens, potest comparari ad Deum retributorem. Et sic propter rationes allatas, solam rationem iusti dominatiui, seu patris iudeo, iuxta illud Apostoli 2. ad Timoth. 4. Quam reddet dominus iustus iudex. Si autem referatur ad mercedem, scilicet vitam aeternam, sic est ratio iusti simpliciter & aequalitas. Et ad hanc aequalitatem tenent verba litera: ut patet in responsione ad tertium. Quod si quis dicere velit, quod inter opus meritorium, ut est a Spiritu sancto, & Deum, est iustum simpliciter, aduertat quod iustum queritur inter retributorem, & operatorem qui remuneratur, & non inter primam causam mercedis, & meriti.

Super Quaestione 114. Articulum 4. 5. & 6. Articulus IIII. Vtrum gratia sit principium meriti principaliter per charitatem, quam per alias virtutes.

AD QUARTVM sic proceditur. Vt quod gratia non sit principium meriti principaliter per charitatem, quam per alias virtutes. Merces enim operi debet secundum illud Mat. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem suam: sed

opus meritorium ex gratia, & Spiritu sancto procedens, potest comparari ad Deum retributorem. Et sic propter rationes allatas, solam rationem iusti dominatiui, seu patris iudeo, iuxta illud Apostoli 2. ad Timoth. 4. Quam reddet dominus iustus iudex. Si autem referatur ad mercedem, scilicet vitam aeternam, sic est ratio iusti simpliciter & aequalitas. Et ad hanc aequalitatem tenent verba litera: ut patet in responsione ad tertium. Quod si quis dicere velit, quod inter opus meritorium, ut est a Spiritu sancto, & Deum, est iustum simpliciter, aduertat quod iustum queritur inter retributorem, & operatorem qui remuneratur, & non inter primam causam mercedis, & meriti.

Articulus IIII. Vtrum gratia sit principium meriti principaliter per charitatem, quam per alias virtutes.

AD QUARTVM sic proceditur. Vt quod gratia non sit principium meriti principaliter per charitatem, quam per alias virtutes. Merces enim operi debet secundum illud Mat. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem suam: sed

Ad hoc dicitur, quod opus meritorium ex gratia, & Spiritu sancto procedens, potest comparari ad Deum retributorem. Et sic propter rationes allatas, solam rationem iusti dominatiui, seu patris iudeo, iuxta illud Apostoli 2. ad Timoth. 4. Quam reddet dominus iustus iudex. Si autem referatur ad mercedem, scilicet vitam aeternam, sic est ratio iusti simpliciter & aequalitas. Et ad hanc aequalitatem tenent verba litera: ut patet in responsione ad tertium. Quod si quis dicere velit, quod inter opus meritorium, ut est a Spiritu sancto, & Deum, est iustum simpliciter, aduertat quod iustum queritur inter retributorem, & operatorem qui remuneratur, & non inter primam causam mercedis, & meriti.

Articulus IIII. Vtrum gratia sit principium meriti principaliter per charitatem, quam per alias virtutes.

AD QUARTVM sic proceditur. Vt quod gratia non sit principium meriti principaliter per charitatem, quam per alias virtutes. Merces enim operi debet secundum illud Mat. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem suam: sed

opus meritorium ex gratia, & Spiritu sancto procedens, potest comparari ad Deum retributorem. Et sic propter rationes allatas, solam rationem iusti dominatiui, seu patris iudeo, iuxta illud Apostoli 2. ad Timoth. 4. Quam reddet dominus iustus iudex. Si autem referatur ad mercedem, scilicet vitam aeternam, sic est ratio iusti simpliciter & aequalitas. Et ad hanc aequalitatem tenent verba litera: ut patet in responsione ad tertium. Quod si quis dicere velit, quod inter opus meritorium, ut est a Spiritu sancto, & Deum, est iustum simpliciter, aduertat quod iustum queritur inter retributorem, & operatorem qui remuneratur, & non inter primam causam mercedis, & meriti.

Articulus IIII. Vtrum gratia sit principium meriti principaliter per charitatem, quam per alias virtutes.

AD QUARTVM sic proceditur. Vt quod gratia non sit principium meriti principaliter per charitatem, quam per alias virtutes. Merces enim operi debet secundum illud Mat. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem suam: sed

opus meritorium ex gratia, & Spiritu sancto procedens, potest comparari ad Deum retributorem. Et sic propter rationes allatas, solam rationem iusti dominatiui, seu patris iudeo, iuxta illud Apostoli 2. ad Timoth. 4. Quam reddet dominus iustus iudex. Si autem referatur ad mercedem, scilicet vitam aeternam, sic est ratio iusti simpliciter & aequalitas. Et ad hanc aequalitatem tenent verba litera: ut patet in responsione ad tertium. Quod si quis dicere velit, quod inter opus meritorium, ut est a Spiritu sancto, & Deum, est iustum simpliciter, aduertat quod iustum queritur inter retributorem, & operatorem qui remuneratur, & non inter primam causam mercedis, & meriti.

Prima Secunda S. Thomae. LL 2 quolibet

quælibet uirtus est principium alicuius operis: est enim uirtus habitus operatiuus, ut supra habitum est. ergo quælibet uirtus est equaliter principium merendi.

q. 55. arti. 3.

August. in Scrm. 9. a me dio. Et ser. 48. de tempore, parū ante hñem. tom. 10.

¶ 2 Præter. Apostolus dicit 1. ad Cor. 3. Vnusquisq; propriam mercedem accipiet secundum propriū laborem: sed charitas magis diminit laborem, q̄ augeat: quia, sicut Aug. dicit in lib. de uerbis dom. omnia seua & immania, facilia & prope nulla facit amor. ergo charitas non est principalius principiu merendi, quā alia uirtus.

¶ 3 Præter. Illa uirtus uidetur principalius esse principium merendi, cuius actus sunt maxime meritorij: sed maxime meritorij uidentur esse actus fidei, & patientie, siue fortitudinis, sicut patet in martyribus, qui pro fide patienter, & fortiter usq; ad mortem certauerūt. ergo alię uirtutes principalius sunt principium merendi, quā charitas.

SED CONTRA est, q̄ Dñs Io. 14. dicit. Si quis diligit me, diligetur a patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Sed in manifesta Dei cognitione consistit uita æterna, secundū illud Io. 17. Hęc est uita æterna, ut cognoscant te solum Deum uerum & uitium. ergo meritum uitę eterne maxime residet penes charitatem.

art. hñius q.

RESPON. Dicendū, q̄ sicut ex distis* accipi pōt, humanus actus habet rōnem merendi ex duobus. Primo quidē & principaliter ex diuina ordinatione, s̄m quod actus dī esse meritorius illius boni, ad quod hō diuinitus ordinatur. Secundo uero ex parte liberi arbitrij, in quantum. s̄ hō habet præ ceteris creaturis, ut per se agat uoluntarie agens. Et quantū ad utrunq; principalitas meriti penes charitatē cōsistit. Primo. n. considerandum est, q̄ uita æterna in Dei fruitione consistit: motus autē humanę mentis ad fruitionē diuini boni, est proprius actus charitatis, per quē oēs actus aliarū uirtutum ordinantur in hunc finē, s̄m quod alię uirtutes imperantur a charitate. & iō meritū uitę æternę primo pertinet ad charitatē: ad alias autē uirtutes secundario. s̄m quod eorū actus a charitate imperant. Similiter ē manifestū est, q̄ id quod ex amore facimus, maxime uoluntarie facimus. Vñ ē secundum quod ad rationem meriti requiritur q̄ sit uoluntarium, principaliter meritum charitati attribuitur.

D. 1174. q. 9. arti. 1.

AD PRIMUM ergo dicendum, q̄ charitas, in quantum habet ultimū finem pro obiecto, mouet alias uirtutes ad operandū. Semper. n. habitus ad quem pertinet finis, imperat habitibus, ad quos pertinent ea quę sunt ad finem, ut ex supradictis patet*.

In hom. Pen. te colit. & est 30. in Euan. non procul a prin. illi.

AD SECUNDUM dicendum, q̄ opus aliquod pōt esse laboriosum, & difficile dupliciter. Vno modo ex magnitudine operis: & sic magnitudo laboris pertinet ad augmentum meriti, & sic charitas non diminit laborem, immo facit aggredi opera maxima: magna enim operatur si est, ut Greg. dicit in quadam homilia. * Alio modo ex defectu ipsius operantis. vnicuiq; enim est laboriosum & difficile, quod non prompta uoluntate facit: & talis labor diminit meritum, & a charitate tollitur.

D. 882.

AD TERTIUM dicendum, quod fidei actus non est meritorius, nisi fides^d per dilectionem operetur, ut dicitur ad Galat. 5. Similiter etiam actus patientiæ & fortitudinis non est meritorius, nisi aliquis ex charitate hæc operetur, secundum illud 1. ad Corinth. 13. Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

ARTICVLVS V.

Utrum homo possit sibi mereri primam gratiam.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur quod homo possit sibi mereri primam gratiam. ut Aug. dicit, * fides meretur iustificationem: figuratur autem homo per primam gratiam: ergo potest mereri sibi primam gratiam.

¶ 1 Præter. Deus non dat gratiam, nisi digni dicatur aliquis dignus aliquo dono, nisi quod promeruit ex condigno. ergo aliquis ex condigno potest mereri primam gratiam.

¶ 2 Præterea. Apud homines aliquis potest mereri donum iam acceptum: sicut qui equum a domino meretur ipsum beneuolentiam in seruitio domini: sed Deus liberalior est homo. ergo multo magis primam gratiam acceptam potest homo promereri a Deo per uoluntaria opera.

SED CONTRA est, quod ratio gratiæ merito operum, secundum illud Roman. 4. operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum: sed illud merito, quod imputatur sibi secundum debitum merces operum eius. ergo primam gratiam iustis homo mereri.

RESPON. Dicendum, quod donum merito considerari potest dupliciter. Vno modo secundum rationem gratuiti doni, & sic manifestum est non meritum repugnat gratiæ: quia ut ad illud Apostolus dicit. Si ex operibus, iam non est. Alio modo potest considerari secundum meritum ipsius rei quæ donatur, & sic etiam non potest mereri sub merito non habentis gratiam, ut excedit proportionem naturæ: tum etiam meriti gratiam, in statu peccati homo habet meritum promerendi gratiam. s̄ ipsum potest. Postquam autem iam aliquis habet gratiam potest gratia iam habita sub merito cadere merces est terminus operis: gratia uero est premium cuiuslibet boni operis in nobis, ut dictum est. * Si uero aliud donum gratuitum mereatur uirtute gratiæ præcedentis, iam non potest mereri primam gratiam.

AD PRIMUM ergo dicendum, q̄ sicut dicitur in lib. Retract. * Ipse aliquando in hoc sensu dicit q̄ credidit initium fidei esse ex nobis, sed ordinationem nobis dari ex Deo, quod ipse tractat: & ad hunc sensum uideatur pertinere fides iustificationē meretur. Sed si supponatur sicut fidei ueritas habet, quod initium fidei dicitur bis a Deo, iam etiam ipse actus fidei cōsequitur primam gratiam, & ita non potest esse meritorium gratiæ. Per fidem igitur iustificatur homo, quasi homo credendo meretur iustificationem, quia dum iustificatur, credit, eo quod meretur regreditur ad iustificationē impij, ut supra dicitur.

AD II. dicendum, quod Deus non dat gratiam dignis, non tamē ita quod prius digni fuerint, quia ipse per gratiam eos facit dignos, quod facere mundum de immundo cōceptum est.

AD III. dicendum, quod oē bonum operum procedit a prima gratia sicut a principio, sicut procedit a quocunq; humano dono. Et ratio est similis rō de dono gratiæ, & de dono bonorum operum.

ARTICVLVS VI.

Utrum homo possit alteri mereri primam gratiam.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur quod homo possit alteri mereri primam gratiam.

ARTICVLVS VII.

Utrum homo possit sibi mereri reparationem post lapsum.

¶ Super Quaest. 114. Art. septimum.

AD SEPTIMUM sic procedit. Videtur, quod aliquis possit sibi mereri reparationem post lapsum. Illud. n. quod iuste a Deo petitur, homo videtur posse mereri: sed nihil iustius a Deo petitur, ut Augus. dicit, quam quod reparatur post lapsum, secundum illud Psal. 70. Cum defecerit uirtus mea, ne derelinquas me Domine: ergo homo potest mereri, ut reparatur post lapsum.

¶ 2. Præ. Multo magis homini profunt opera sua, quam profint alij: sed homo potest aliquo modo alteri mereri reparationem post lapsum, sicut & primam gratiam, ergo multo magis sibi mereri potest, ut reparatur post lapsum.

¶ 3. Præ. Homo, qui aliquando fuit in gratia per bona opera que fecit, meruit sibi uitam æternam, ut ex supra dictis patet: sed ad uitam æternam non potest quis peruenire nisi reparatur per gratiam, ergo uidetur quod sibi meruit reparationem per gratiam.

SED CONTRA est, quod dicitur Ezechie. 18. Si auerterit se iustus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiae eius, quas fecerat, non recordabuntur. ergo nihil ualebunt ei præcedentia merita ad hoc quod resurgat. non ergo aliquis potest sibi mereri reparationem post lapsum futurum.

RESPON. Dicendum, quod nullus potest sibi mereri reparationem post lapsum futurum neque merito condigni, neque merito congrui. Merito quidem condigni hoc sibi mereri non potest: quia ratio huius meriti dependet ex motione diuinæ gratiæ, quæ quidem motio interrumpitur per sequens peccatum; unde omnia beneficia, quæ postmodum aliquis a Deo consequitur, quibus reparatur, non cadunt sub merito, tanquam motione prioris gratiæ usque ad hæc non se extendente. Meritum etiam congrui, quo quis alteri primam gratiam meretur, impeditur ne consequatur effectum propter impedimentum peccati in eo, cui quis meretur. Multo igitur magis impeditur talis meriti efficacia per impedimentum, quod est & in eo qui meretur, & in eo cui meretur. hic enim utrunque in unam personam concurrat: & ideo nullo modo aliquis potest sibi mereri reparationem post lapsum.

IN art. 7. dubiū occurrit circa rōnem licet ad probandū, qd nullus pōt mereri ex condigno sibi reparationē post lapsum, quia scilicet motio diuinæ gratiæ interrumpitur per lapsum. Contra hæc siquidem rationem insinuat. Primo, quia non exigitur ad hoc, quod ali qua sit merces reddenda ex condigno, quod motio diuinæ gratiæ nō interrumpatur, ergo ratio licet, quæ ex interruptione inferri nō meretur, nihil ualeat. Assumptum patet: quia Iudas quandoq; meruit uitam æternam ex condigno, & in motio diuinæ gratiæ fuit interrupta. Et confirmatur, quia tantum est dicere, qd interruptio gratiæ facit, uel exigit aliquid nō cadere sub merito condigni, quantum dicere, nihil meremur ex condigno, nisi ad quod continuata gratia peruenimus: qd est falsū.

Ad euentū huius difficultatis sciendum est, qd gratia dupliciter occurrit ad meritum. Primo, ut constituens hominē in statu remunerabili: & hoc facit gratia constituendo hominem diuinæ naturæ cōsortem. Secundo, ut principium actus meritorij: & quia secundū non solum p supponit primū in rōne principij, sicut agere præsupponit esse, sed coexistit in rōne constitutis statum remunerabilis, ita qd nullus ex condigno meretur sibi homini, sed sibi constituto in gratia mercedē, uel pmiū simpliciter: ideo de rōne meriti ex condigno sibi, est cōstituere mercedē debitā sibi i statu gratiæ. Ita qd gratia non solum exigitur ad cōstituendam personam, quæ meret, & cui meretur, sed cui exhibendū sit pmiū. Et rō huius est uniuersalis, quia, si quodlibet meritū efficit mercedē debitam sibi in solo statu digno mercedē: nullus. n. meretur aliquid

rat. 2. huius q. & q. 15. 19. art. 5.

Matth. 9. Super illud, Videns Iesus fidem illorum &c. A dicit Glo. Quantum ualet apud Deum fides propria, apud quem sic ualuit aliena, ut intus & extra sanaret hominem: sed interior sanatio hominis est p primam gratiā. ergo homo potest alteri mereri primam gratiam.

¶ 2. Præ. Orationes iustorum non sunt uacuae, sed efficaces, secundum illud Iacob. vlt. Multum ualet deprecatio iusti assidua: sed ibidem præmittitur, Orate pro inuicem, ut saluemini. cum igitur, salus hominis non possit esse nisi p gratiam, uidetur quod vnus homo possit alteri mereri primam gratiam.

¶ 3. Præ. Lucæ. 6. dicitur. Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula: sed nullus recipitur in æterna tabernacula, nisi per gratiam, per quam solum aliquis meretur uitam æternam, ut supra dictū est. ergo vnus homo potest alteri acquirere merendo primam gratiam.

SED CONTRA est, quod dicitur Iere. 15. Si steterint Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: qui tamen fuerunt maximi meriti apud Deum. uidetur ergo quod nullus possit alteri mereri primam gratiam.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex supradictis patet, opus nostrum habet rationem meriti ex duobus. Primo quidem ex ui motionis diuinæ, & sic meretur aliquis ex condigno. Alio modo habet rationem meriti, secundum quod procedit ex libero arbitrio in quantum uoluntarie aliquid facimus, & ex hac parte est meritum congrui: quia congruum est, ut dum homo bene utitur sua uirtute, Deus secundum super excellentem uirtutem excellentius operetur.

Ex quo patet, quod merito condigni nullus potest mereri alteri primam gratiam, nisi solus Christus. quia vnusquisque nostrum mouetur à Deo per donum gratiæ, ut ipse ad uitam æternam perueniat, & ideo meritum condigni ultra hanc motionem non se extendit. Sed anima Christi mota est à Deo per gratiam, non solum ut ipse perueniret ad gloriam uitæ æternæ, sed etiam ut alios in eam adduceret, in quantum est caput Ecclesiæ, & author salutis humanæ, secundum illud ad Heb. 2. Qui multos filios in gloria adduxerat, auctorem salutis &c. Sed merito congrui potest aliquis alteri mereri primam gratiam. Quia. n. homo in gratia constitutus implet Dei uoluntatem, congruum est secundum amicitie proportionem, ut Deus impleat hominis uoluntatem in saluatione alterius: licet quandoque possit habere impedimentum ex parte illius, cuius aliquis sanctus iustificationem desiderat. Et in hoc casu loquitur authoritas Ierem. vltimo inducta.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod fides aliorum ualet alij ad salutem merito congrui, non merito condigni.

AD SECVNDVM dicendum, quod impetratio orationis inuitur misericordiam, meritum autem condigni inuitur iustitiæ: & ideo multa orando impetrat homo ex diuina misericordia, quæ tamen non meretur sibi iustitiam, secundum illud Dan. 9. Neque enim in iustificationis nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.

AD TERTIVM dicendum, quod pauperes elemosinas recipientes, dicuntur recipere alios in tabernacula uel impetrando eis ueniam orando, uel merendo per alia bona ex congruo: uel etiam materialiter loquendo, quia per ipsa opera misericordie, quæ quis in pauperes exercet, meretur recipi in æterna tabernacula.

aliquid exihendum sibi in statu indigno mercede. Ex hoc aut q
 status dignus mercede debita merito ex condigno constituitur
 gratia. sequitur qd impossibile est habere rationem mercedis de-
 bite merito ex condigno, qd in rone sua claudit statum opposi-
 tum ut patet: & quia reparatio post lapsum in rone sua claudit su-
 bjectum in statu op-
 posito, quia in pecca-
 to mortali per lap-
 sum deo impossi-
 bile est, quod repara-
 tio post lapsum ha-
 beat rone mercede
 debita merito ex
 condigno: & hoc in-
 tendit author in pau-
 cissimis uerbis litere.
 Quod ut clarius intel-
 ligas simul cum dic-
 tis, nunc scito inter-
 ruptionem gratie di-
 pliciter inueniri pos-
 se. Primo in impedi-
 mentu a i consequen-
 dam mercedem meri-
 to debitam, & de tali
 interruptione loquitur
 author hic in respon-
 sione ad tertium: de
 qua etiam loquuntur
 obiectiones in oppo-
 sitione allata, qua et lu-
 das non assecutus est
 vita eterna, quam me-
 ruerat, si aliquid fuit bo-
 nus. Et talis interrup-
 tio, ut in litera dicitur
 impedit consecutio-
 nem mercedis, sicut
 vniuersaliter causa
 naturalis impedibilis
 puta semen perfectu
 aliquanto tempore
 operans proprium
 esse potest, si eradicetur,
 vel aliter occupetur,
 impeditur a consecu-
 tione effectus, ad que
 sem natus a suam erat
 ordinatus. Iam n, di-
 ctu est, qd actus meri-
 torius est ordinatus p
 gratia semen a Deo
 ad causandum uitam
 eternam, sicut alij a-
 ctus naturales ad suos
 terminos. Et huiusmo-
 di interruptio per ac-
 cidens se habet ad
 meritum, & mercede-
 dem: quamuis per se
 se habet ad consecu-
 tionem, utpote di-
 recte contraria illi.

Ad secundum ergo dicendum, qd desiderium, quo quis desiderat
 reparationem post lapsum, in se
 dicitur, & similiter oratio, quia
 tendit ad iustitiam: non tamen ita,
 quod iustitie innitatur per modum
 meriti, sed solum misericordie.

Ad secundum dicendum, quod
 aliquis potest alteri mereri ex con-
 gruo primam gratia: quia non est
 ibi impedimentum, saltem ex parte
 merentis, quod inuenitur, dum
 aliquis post meritum gratia ius-
 titia recedit.

Ad tertium dicendum, quod
 quidam dixerunt, quod nullus
 meretur absolute uitam eternam,
 nisi per actum finalis gratie, s. so-
 lum sub conditione, si perseuerat.
 Sed hoc irrationabiliter dicitur,
 quia quandoque actus vltima
 gratia, non est magis meritorius,
 sed minus quam actus preceden-
 tes propter egritudinis oppressio-
 nem. Vnde dicendum, quod qui
 liber actus charitatis meretur ab-
 solute uitam eternam: sed p
 peccatum sequens ponitur impedi-
 mentum precedentis merito, ut
 non sortiatur effectum: sicut etiam
 causa naturales deficit a suis ef-
 fectibus propter superuenies im-
 pedimentum.

ARTICVLVS VIII.

Utrum homo possit mereri augmentum gratia, vel charitatis.

DOCTAVM sic proceditur.
 Videtur, quod homo non
 possit mereri augmentum gratie
 vel charitatis. Cum enim aliquis
 acceperit premium quod meruit
 non debetur ei alia merces, sicut
 de quibusdam dicitur Matt. 6. Re-
 ceperunt mercedem suam. si igitur
 aliquis mereretur augmentum
 charitatis, vel gratia, seque-
 retur quod gratia augmentata,
 non posset ulterius expectare aliud
 premium, quod est inconueniens.

¶ 2 Præter. Nihil agit ultra suam spe-
 ciem: sed principium meriti est
 gratia, vel charitas, ut ex supra di-
 ctis patet. * ergo nullus potest
 maiorem gratiam, vel charitate
 mereri, quam habeat.

¶ 3 Præter. Id quod cadit sub meri-
 to meretur homo p quemlibet

Secundo aut modo
 inuenitur interru-
 ptio, ut clausa in rone
 termini. Et sic est
 implicatio in adie-
 cto, dicere quod est
 merces in statu inter-
 ruptionis, sicut dicere
 lumen in optato, ut
 patet ex dictis. Et de
 huiusmodi interruptione
 loquitur litera in hac
 rone, que motionem
 diuine gratie interru-
 ptam per sequens pec-
 catum, ut inclisam in rone
 mercedis affert pro causa,
 quare non cadit reparatio
 post lapsum in merito.
 ¶ Et per hoc patet responso
 ad obiecta. Nam & uita
 eterna, & augmentum gratia,
 & quicquid cadit sub
 merito, licet sub merito con-
 digni, ad consecutionem
 quidem sui exigit conueni-
 entiam, seu plenam
 merentiam status: ad hoc
 autem quod sit merces
 debita, non

Nec interruptio, quia impedit talem consecutionem
 reparationem habere rationem mercedis: sed quia
 lapsum includit in ratione sua interruptionem, ut
 phantum: non sic autem est de uita eterna, & aliis
 meritis ex condigno.

actum a gratia, uel charitate pro-
 cedentem: sicut per quemlibet ta-
 lem actum meretur homo uitam
 eternam. si igitur augmentum
 gratie, uel charitatis cadat sub me-
 rito, uideatur quod per quemlibet
 actum charitatis informatum ali-
 quo meretur augmentum chari-
 tatis: sed id quod homo meretur,
 infalibiliter a Deo consequitur,
 nisi impediatur per peccatum
 sequens. dicitur enim 2. Tim. 1.
 Scio cui credidi, & certus sum, qd
 potens est depositum meum ser-
 uare. Sic ergo sequeretur quod p
 quemlibet actum meritorium
 gratia, uel charitas augetur, qd
 uideretur in conueniens: cum qua-
 doque actus meritorij non sint
 multum ferentes, ita quod ius-
 tificatio ad charitatis augmentum
 non ergo augmentum charitatis
 cadit sub merito.

Sed contra est, quod Aug.
 dicit super epistolam. quod charitas
 meretur augeri, ut auda mereat
 & perfici. ergo augmentum chari-
 tatis, uel gratia cadit sub merito.

Respondendum dicendum, quod
 sicut supra dictum est, illud cadit
 sub merito condigni, ad quod mo-
 tio gratia se extendit: motio autem
 alicuius mouentis non solum se
 extendit ad ultimum terminum
 motus, sed etiam ad totum pro-
 gressum in motu. Terminus autem
 motus gratia est uita eterna pro-
 gressus autem in hoc motu est se-
 cundum augmentum charitatis,
 uel gratia, sicut illud Prou. 4. Iusto-
 rum semita quasi lux splendens
 procedit, & crescit usque ad per-
 fectum diem, qui est dies gloriae.
 sic igitur augmentum gratie ca-
 dit sub merito condigni.

Ad primum ergo dicendum,
 quod premium est terminus meri-
 ti. Est aut duplex terminus motus.
 sicut & terminus, qui est & prin-
 cipium & terminus & talis termi-
 nus est merces augmenti. Merces
 autem favoris humani est sicut ul-
 timus terminus his, qd sine in hoc
 constituunt: unde tales nullam
 aliam mercedem recipiunt.

Ad secundum dicendum, qd au-
 gmentum gratie non est supra uirtute
 preexistens gratie, licet sit supra
 feratur. Sed in huiusmodi augmento gratie,
 est attendendum, quod causa agens, que effectum
 biecto disposito, auget eam mediante seipso cooperante
 etiam suo, ad disponendum, capacius ad reddendum
 maioris gratie, & ad faciem alium sibi debitum, quod
 huiusmodi augmentum. Et licet augmentum gratie

2. d. 27. art. 5.
& 4. d. 20. art.
2. q. 3. cor.

2. d. 27. & 4.

quantitatis ac virtutis, q̄ gratia præexistens, ut manifeste patet cum augetur vsq; ad consummationem patriæ: non tamen excedit efficaciam gratiæ præexistentis in disponendo ac merendo eā, sed est proportionatus terminus illius. Et hoc est non excedere illam in virtute, quamuis in quantitate. Vnde obiectio primi dubij in æquiuoco laborat.

Nam dupliciter intelligi potest esse supra virtutem, Vno modo habere maiorem virtutem: alio modo esse improporionatū effectum, seu terminum illius virtutis. Et in secundo sensu sumitur in littera non in primo: quia primus concidit: cū alio modo supra littera. I. esse supra quantitatem. nā eundem rationis est esse supra quantitatem & virtutem in primo sensu.

quantitatem ipsius: sicut arbor, etsi sit supra quantitatem feminis, non est tamen supra virtutem ipsius.

AD TERTIUM dicendum, quod quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, sicut & gratiæ cōsummationem, quæ est uita æterna. Sed sicut uita æterna non statim redditur, sed suo tempore, ita nec gratia statim augetur, sed suo tempore. cum saliquis sufficienter fuerit dispositus ad gratiæ augmentum.

ARTICVLVS IX.

Vtrum homo possit perseverantiam mereri.

AD NONVM sic proceditur. Videtur q̄ aliquis possit perseverantiam mereri. Illud. n. qd̄ homo obtinet petēdo, potest cadere sub merito habentis gratiā: sed perseverantiam petendo homines a Deo obtinent, alioquin frustra peteretur a Deo in petitionibus orationis Dominice, ut Augustinus exponit* in lib. de bono perseverantiæ. ergo perseverantiā potest cadere sub merito habentis gratiā.

¶ 2 Præter. Magis est non posse peccare, quam non peccare: sed non posse peccare cadit sub merito. meretur enim aliquis vitam æternam, de cuius ratione est impeccabilitas. ergo multo magis potest aliquis mereri ut non peccet, qd̄ est perseverare.

¶ 3 Præter. Maius est augmentum gratiæ, q̄ perseverantia in gratia. quis habet: sed homo potest mereri augmentum gratiæ, ut supra dictū est. ergo multo magis potest mereri perseverantiā in gratia, quam quis habet.

SED CONTRA est, quod omnino quod quis meretur, a Deo consequitur, nisi impediatur per peccatum: sed multi habent opera meritoria, qui non consequuntur perseverantiā. nec potest dici quod hoc fiat propter impedimentum peccati: quia hoc ipsum quod est peccare, opponitur perseverantiæ, ita quod si aliquis perseverantiā mereretur, Deus non permitteret aliquem cadere in peccatum. non igitur perseverantiā cadit sub merito.

RESPON. Dicendum, quod cum homo naturaliter habeat liberum arbitrium flexibile ad bonum, et ad malū, dupliciter potest, aliquid perseverantiā in bono obtinere a Deo. Vno quidem modo per hoc, quod liberum arbitrium determinatur ad bonum per gratiam consummatam, quod erit in gloria. Alio modo ex parte motionis diuinæ, quæ hominem inclinat ad bonum vsq; ad finem. Sicut autē ex dictis patet, illud cadit sub humano merito, quod comparatur ad motum liberi arbitrii directi a Deo mouente, sicut terminus, non autem id quod comparatur ad prædictum motum, sicut in principium. Vnde patet, quod perseverantia gloriæ, quæ est terminus prædicti motus, cadit sub merito: perseverantia autem viæ non cadit sub merito: quia dependet solum ex motione diuina, quæ est principium omnis meriti: sed Deus gratis perseverantiā bonum largitur, cuiusque illud largitur.

re reddendum, cum scilicet aliquis fuerit sufficienter dispositus ad augmentum gratiæ. Quod tunc solum est, cum aliquis ita virtute accepta gratia secundum proportionem virium suarum, ut in nullo gratia Dei desit per negligentiam, ut ibidem author dicit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod et ea quæ non meremur, orando impetramus: nam & peccatores Deus audit, peccatorum veniam petentes, quam non merentur, ut patet per Augustinum super illud Iohannis. Scimus quia peccatores Deo non exaudit: alioquin frustra dixisset Plubicanus. Deus propitius esto mihi peccatori, ut dicitur Luc. 18. Et similiter perseverantiā donum aliquis petendo a Deo impetrat vel sibi, vel alij, quibus sub merito non cadat.

AD SECUNDUM dicendum, quod perseverantia quæ erit in gloria, comparatur ad motum liberi arbitrii meritorium sicut terminus, non autem perseverantia viæ ratione prædicta. Et similiter dicendum est ad tertium de augmento gratiæ, ut per prædicta patet.

ARTICVLVS X.

Vtrum temporalia bona cadant sub merito.

AD DECIMUM sic proceditur. Videtur, quod temporalia bona cadant sub merito. Illud. n. quod promittitur aliquibus ut premiū iustitiæ, cadit sub merito: sed temporalia bona promissa sunt in lege veteri, sicut merces iustitiæ ut patet Deut. 28. ergo videtur quod bona temporalia cadant sub merito.

¶ Super quæstionē centesimā decimaquarta, Articulum decimum.

IN articulo eiusdem quæstionis, & ult. totius libri huius, nota tria. primo, quod cum dicitur, Omnia illa, quibus homo adiuvatur ad

¶ Super Quæstionē centesimā decimaquarta, Articulum nonum.

IN articulo eiusdem quæstionis, quod dicitur, quod liberum arbitrium determinatur ad bonum per gratiam consummatam, quod erit in gloria. Alio modo ex parte motionis diuinæ, quæ hominem inclinat ad bonum vsq; ad finem. Sicut autē ex dictis patet, illud cadit sub humano merito, quod comparatur ad motum liberi arbitrii directi a Deo mouente, sicut terminus, non autem id quod comparatur ad prædictum motum, sicut in principium. Vnde patet, quod perseverantia gloriæ, quæ est terminus prædicti motus, cadit sub merito: perseverantia autem viæ non cadit sub merito: quia dependet solum ex motione diuina, quæ est principium omnis meriti: sed Deus gratis perseverantiā bonum largitur, cuiusque illud largitur.

ar. 6. 7. & 8.

Tr. 44. eu. 10. post med. illius to. 9.

In isto ar. & artic. 8. In cor. & ab arg.

2. 2. q. 121. ar. 5. ad 4.

quantitatis ac virtutis, q̄ gratia præexistens, ut manifeste patet cum augetur vsq; ad consummationem patriæ: non tamen excedit efficaciam gratiæ præexistentis in disponendo ac merendo eā, sed est proportionatus terminus illius. Et hoc est non excedere illam in virtute, quamuis in quantitate. Vnde obiectio primi dubij in æquiuoco laborat. Nam dupliciter intelligi potest esse supra virtutem, Vno modo habere maiorem virtutem: alio modo esse improporionatū effectum, seu terminum illius virtutis. Et in secundo sensu sumitur in littera non in primo: quia primus concidit: cū alio modo supra littera. I. esse supra quantitatem. nā eundem rationis est esse supra quantitatem & virtutem in primo sensu. AD TERTIUM dicendum, quod quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, sicut & gratiæ cōsummationem, quæ est uita æterna. Sed sicut uita æterna non statim redditur, sed suo tempore, ita nec gratia statim augetur, sed suo tempore. cum saliquis sufficienter fuerit dispositus ad gratiæ augmentum. ARTICVLVS IX. Vtrum homo possit perseverantiam mereri. AD NONVM sic proceditur. Videtur q̄ aliquis possit perseverantiam mereri. Illud. n. qd̄ homo obtinet petēdo, potest cadere sub merito habentis gratiā: sed perseverantiam petendo homines a Deo obtinent, alioquin frustra peteretur a Deo in petitionibus orationis Dominice, ut Augustinus exponit* in lib. de bono perseverantiæ. ergo perseverantiā potest cadere sub merito habentis gratiā. ¶ 2 Præter. Magis est non posse peccare, quam non peccare: sed non posse peccare cadit sub merito. meretur enim aliquis vitam æternam, de cuius ratione est impeccabilitas. ergo multo magis potest aliquis mereri ut non peccet, qd̄ est perseverare. ¶ 3 Præter. Maius est augmentum gratiæ, q̄ perseverantia in gratia. quis habet: sed homo potest mereri augmentum gratiæ, ut supra dictū est. ergo multo magis potest mereri perseverantiā in gratia, quam quis habet. SED CONTRA est, quod omnino quod quis meretur, a Deo consequitur, nisi impediatur per peccatum: sed multi habent opera meritoria, qui non consequuntur perseverantiā. nec potest dici quod hoc fiat propter impedimentum peccati: quia hoc ipsum quod est peccare, opponitur perseverantiæ, ita quod si aliquis perseverantiā mereretur, Deus non permitteret aliquem cadere in peccatum. non igitur perseverantiā cadit sub merito. RESPON. Dicendum, quod cum homo naturaliter habeat liberum arbitrium flexibile ad bonum, et ad malū, dupliciter potest, aliquid perseverantiā in bono obtinere a Deo. Vno quidem modo per hoc, quod liberum arbitrium determinatur ad bonum per gratiam consummatam, quod erit in gloria. Alio modo ex parte motionis diuinæ, quæ hominem inclinat ad bonum vsq; ad finem. Sicut autē ex dictis patet, illud cadit sub humano merito, quod comparatur ad motum liberi arbitrii directi a Deo mouente, sicut terminus, non autem id quod comparatur ad prædictum motum, sicut in principium. Vnde patet, quod perseverantia gloriæ, quæ est terminus prædicti motus, cadit sub merito: perseverantia autem viæ non cadit sub merito: quia dependet solum ex motione diuina, quæ est principium omnis meriti: sed Deus gratis perseverantiā bonum largitur, cuiusque illud largitur. AD PRIMUM ergo dicendum, quod et ea quæ non meremur, orando impetramus: nam & peccatores Deus audit, peccatorum veniam petentes, quam non merentur, ut patet per Augustinum super illud Iohannis. Scimus quia peccatores Deo non exaudit: alioquin frustra dixisset Plubicanus. Deus propitius esto mihi peccatori, ut dicitur Luc. 18. Et similiter perseverantiā donum aliquis petendo a Deo impetrat vel sibi, vel alij, quibus sub merito non cadat. AD SECUNDUM dicendum, quod perseverantia quæ erit in gloria, comparatur ad motum liberi arbitrii meritorium sicut terminus, non autem perseverantia viæ ratione prædicta. Et similiter dicendum est ad tertium de augmento gratiæ, ut per prædicta patet. ARTICVLVS X. Vtrum temporalia bona cadant sub merito. AD DECIMUM sic proceditur. Videtur, quod temporalia bona cadant sub merito. Illud. n. quod promittitur aliquibus ut premiū iustitiæ, cadit sub merito: sed temporalia bona promissa sunt in lege veteri, sicut merces iustitiæ ut patet Deut. 28. ergo videtur quod bona temporalia cadant sub merito. ¶ Super quæstionē centesimā decimaquarta, Articulum decimum. IN articulo eiusdem quæstionis, & ult. totius libri huius, nota tria. primo, quod cum dicitur, Omnia illa, quibus homo adiuvatur ad

ad peneniendum ad beatitudinē post primam gratiam, eadē sub merito simpliciter, intelligendum est de omnibus habētibz rationem termini, ne sit quæstio de cōseruatione, & perseuerantia, quæ tamē ad primā gratiā spectare dici possunt.

¶ Secundo, quod sicut bonū est duplex, simpliciter & secundum quid, ita meritum: & merito simpliciter, quod est meritū gratiæ, respondet bonū simpliciter: merito secundum quid respondet bonum secundū quid scilicet bonū temporale secundum se.

¶ Tertio, quod quemadmodū in merito simpliciter inuenitur prima radix ordinatio diuina per gratiā donum, & secunda liberum arb. ita in merito secundum quid inuenitur ordinatio diuina non per gratiā, quia non est aliquid excedens naturā: sed per propositum consequendi illud temporale, & liberum arb. operans pro consecutione illius. Vt sic sit meritum secundum quid hominis apud Deum proportionatē, sicut meritum simpliciter: & merces ab eodem reddatur, qui tanta bonitate affluit, ut etiam inter malas nostras uoluntates gaudeat se ordinare opera, quæ remuneret. Cui sit honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Et hac quo ad præsentis operis expositionem secundū propriū ingenio facultatem dicta sunt ad exaltationem ueritatis, & doctrinæ diuini Thomæ. Romæ, Anno salutis 1511. Aetatis uero meæ 43. die 29. mensis Decēbris. Deo, diuine Mariæ, di-

Lib. 18. Moral. cap. 2. a med.

quid, & non simpliciter, hominis est, quod est bonū ei ut nūc: uel quod ei est secundum quid bonum, & huiusmodi non cadunt sub merito simpliciter, sed sūm quid. Secundum hoc ergo est, quod si temporalia bona considerentur prout utilia ad opera uirtutū, quibus perducuntur ad eternam, sūm hoc directe & simpliciter cadunt sub merito: sicut & augmentū gratiæ, & oīa illa homo adiuuatur ad peneniendū in beatitudine post primā gratiā. Tūc n. dat Deus uirtutibus suis temporalibus, & et de malis, quantum eis expedit peneniendū ad uitā eternam, & in tūc simpliciter bona hominū temporalia, unde dicitur in Psal. mentes autē Dominum non minuentur cor. no. & alibi: Non uidi iustum derelictū. Si autē considerentur hominū temporalia bona sicut non sunt simpliciter bona hominis, sed sūm quid non simpliciter cadunt sub merito, sed sūm quid quātum. s. homines mouentur a Deo ad temporaliter agenda, in quibus sūm, propositum quātum Deo fauente, ut sicut uita eterna ceteris operibus iustitiæ per relationem ad finem, sicut supra dictum est: ita temporalia bona in se cōsiderata habent rationem meriti ad motionem diuinā, quātum hominū mouent ad hæc profecunda: sicut dicitur in his quod habent rationem rectam in dicitur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod sicut dicitur contra Faustum lib. 4. * In illis temporalibus nihil figurat futurum spirituum implentur in nobis: Carnalis enim populus in uita presentis in harebat, & illorum lingua, sed etiam uita prophetica fuerat.

¶ Ad secundum dicendum, quod illa recta dicitur esse diuinitus facta sūm comparationem nam motionem, non autem sūm respectu uoluntatis, præcipue quantum ad tyronem, qui non impugnavit Tyrum, quod Deo seruire, sed potius ut sibi dominum ret. Similiter etiam obstetrices, licet habent nam uoluntatem quantum ad liberationem, non tamen fuit earum recta uoluntatem ad hoc, quod mendacium confirmarent.

¶ Ad tertium dicendum, quod temporalia infliguntur in penam impijs, in quantum adiuuantur ad consecutionem uite eterne, autem, qui per huiusmodi mala inuadunt penam, sed magis medicina, ut supra dictum est.

¶ Ad quartum dicendum, quod omnia cadunt bonis & malis, quātum ad ipsam uoluntatem bonorum, uel malorum temporalium, quantum ad finem: quia boni per huiusmodi nuducuntur ad beatitudinem, non autem hæc de moralibus in communi dicta sunt.

F I N I S.

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
 AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL

Omnes sunt Quaterniones, præter LL qui est Daernio.

VENETIIS, MDXCII.

Apud Dominicum Nicolinum.